

VOŠNJAK - MLADOST IN DRUŽINA

JOSIP VOŠNJAK

Šoštanj 1834-Visole 1911

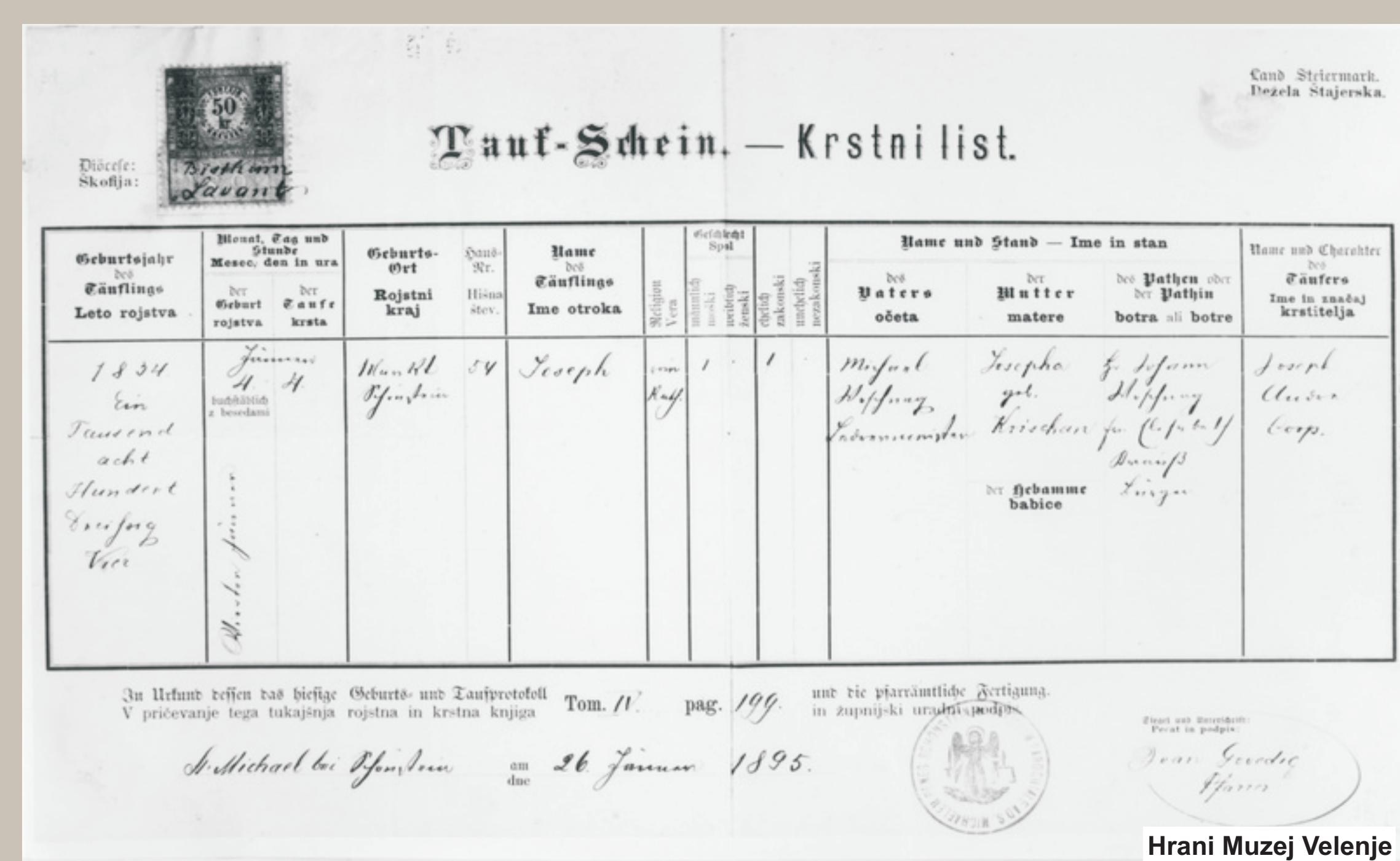
Hrani Muzej Velenje

Portret Josipa Vošnjaka

Vošnjak Josip (Šoštanj, 4. 1. 1834-Visole pri Slovenski Bistrici, 21. 10. 1911), zdravnik, politik in pisatelj. Medicino je študiral na Dunaju in leta 1858 promoviral v doktorja medicine in kirurgije. Služboval je kot zdravnik v Šoštanju, Ljubljani, Kranju, Slovenski Bistrici in Šmarju pri Jelšah. Bil je med najvidnejšimi zdravniki svojega časa na Kranjskem in dejaven član Društva zdravnikov na Kranjskem. S politiko se je začel ukvarjati šele v 60-ih letih, 1873. je bil izvoljen v državni zbor na čelu mladoslovencev oziroma nove slovenske liberalne stranke, med leti 1877-1895 je bil član kranjskega deželnege zbor. Kot politik se je zavzemal za kulturne in politične pravice Slovencev. Uveljavil se je kot kulturni delavec in literat (pisal je pesmi, povesti, drame).

Na svet je prišel 4. januarja 1834 v Šoštanju, v hiši z usnjarijo "pri Bošnjaku", v kateri je od nekdaj živel njegov rod in katere ime naj bi pričalo o daljnih priseljencih iz Bosne.

Tačas ko sem se rodil, 4. 1. 1834, sta mi še živela ded in babica, toda gospodar je že bil moj oče, ki je izvrševal usnjarsko obrt. Drugi dan so me nesli k župnijski cerkvi sv. Mihaela, kjer so mi izbrali za patrona sv. Jožefa. Tačas, ko še ni bilo velikih tovarn za izdelovanje usnja, so usnjariji prav dobro izhajali in po mestih in trgih bili nekaki aristokrati med drugim obrtniki. *

Hrani Muzej Velenje

Kopija rojstnega lista Josipa Vošnjaka

Cerkev Sv. Mihaela v vasi Družmirje pri Šoštanju, v kateri so Josipa krstili. Risba v župnijski kroniki iz 19. stoletja.

ŠOŠTANJ - ROJSTNI KRAJ JOSIPA VOŠNJAKA

Šoštanj (Georg Matthäus Vischer: Topographia ducatus Stiriae, 1681)

* J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 11

VOŠNJAK - MLADOST IN DRUŽINA

Žraven Savinjske doline je gotovo Šaleška, ki je od Savinjske ločena po nizkem hribovju, ena najlepših vsega slovenskega Štajerja. Glavni kraj te doline je prijazen trg Šoštanj, ki se na spodnjem koncu doline razprostira med Pako in vznožjem lokviških goric in tudi onstran Pake, kjer stoji pohlevni dvor železnice Celje-Velenje in se čedalje več novih hiš zida. *

Trg Šoštanj. Kaiserjeva suita, sredina 19. stoletja
(Vir: Aplinc M., 2005)

Šoštanj se je v teku poslednjih 30 let močno izpremenil, posebno tam, kjer je poprej stala blizu potoka priprosta, enonadstropna hiša, vsemu ljudstvu znana pod naslovom: "pri Mihelnu", kjer sta moj ded in oče bila krščena za Mihaela, "pri Bošnjaku" pa je bilo ime v stranski ulici stoječi hiši z usnjarijo, v kateri so moji pradedje bili že davno naseljeni. Na mestu stare Mihelnove hiše se širi zdaj obširna tovarna za usnje. **

Mihael II Woschnagg - oče Josipa Vošnjaka

Delaven in preudaren mož, vodja usnjarske delavnice "Pri Mihelnu". V krčme ni nikoli zahajal, saj je imel v svoji kleti zmeraj vino iz domačega vinograda v Lokovicah. Otrokom je priskrbel lepo dediščino, česar v tistih časih marsikdo v Šoštanju ni zmožel. Oba sinova si je namreč upal poslati študirat, najstarejšemu sinu pa je zapustil usnjarsko tovarno. Leta 1874, ob ustanovitvi posojilnice v Šoštanju, je prevzel ravnateljstvo, se izredno trudil za njen razvoj, ter jo vodil do svoje smrti, leta 1879.

Pa tudi dober in za svojo dobo dober ekonom je bil oče. Zasadil je mnogo sadnega drevja na svojem zemljišču in kadar je bral v kmetijskem listu ali slišal, da se priporoča kaka nova rastlina, precej jo je posadil za poizkus. ***

Agata Jožefa Woschnagg - mati Josipa Vošnjaka

Mati Agata Jožefa je bila manjša ženska, trdna gospodarica v maniri starega meščanstva, ki je imela pregled čez vse gospodarstvo. Zaradi velike družine in številne služinčadi je tudi sama opravljala gospodinjska dela. Ob velikih praznikih so se po patriarhalnih običajih vsi zbrali doma in jedli skupaj s služinčadjo za veliko družinsko mizo. Doma je mati otroke vzgajala s pridnostjo, zgledom in v krščanskem duhu. Te vrednote so ostale vodilo Josipu Vošnjaku vsa leta šolanja in življenja.

Starša Josipa Vošnjaka -
Mihael Woschnagg II in
Agata Jožefa, rojena Križan

Velika družina je živela v hiši z vrtom, imela je kuhinjo, shrambo, več spalnih sob, vinsko klet in hleve z živino. Poleg Woschnaggove družine so v hiši živeli še očetovi starši in najbrž tudi nekaj služinčadi, saj se Josip spominja, da mati od ranega jutra do poznega večera ni niti za trenutek postajala brez dela, pomagala je pospravljati po sobah, gledala, če je pri živini vse v redu, in za domačo mizo vedno sama pripravljala jedi. Sama je očitno stregla tudi staremu očetu Mihaelu I. in babici, največ opravka pa je imela s kopico otrok. Šibe se otroci niso bali, ker je ni bilo pri hiši, čeprav je bila v tistih časih običajen pripomoček dobre vzgoje tako doma kot v šoli.

* J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 7

** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 11

*** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 12

VOŠNJAK - MLADOST IN DRUŽINA

V zakonu Mihaela II in Agate Jožefe se je rodilo 8 otrok:

- **Marija**, 2.1.1831-1912
- **Franc Xaver**, rojen 22.10.1832
- **Josip**, 4.1.1934-11.9.1911
- **Ferdinand**, 5.10.1835-17.4.1866
- **Mihael III.**, 18.9.1837-1920
- **Lucija**, 15.12.1838 (umrla tri dni po rojstvu),
- **Vincencija**, rojena 8.3.1840
- **Lucija**.

Iz knjige rojstev župnije sv. Mihaela v Šoštanju je razvidno, da je bila umrljivost otrok v tistem času izredno velika. Nekaj povsem vsakdanjega je bilo, da so ljudje 19. stoletja umirali predvsem v prvi tretjini svojega življenja. Vsak drugi mrlič je bil zagotovo otrok, o tem pričajo podatki za konec stoletja, ko je neverjetnih 45,51 % ljudi umrlo do desetega leta starosti, po šestem letu pa "le" še 27.78 %. *

Dejstvo, da je pri Woschnaggih preživel toliko otrok, med drugim priča tudi o zdravju družine in njenem dobrem socialnem položaju.

ŠOLANJE

Prve tri razrede ljudske šole je obiskoval v Šoštanju med leti 1840 in 1843. Njegov učitelj je bil Peter Musi, ki je z otroki kljub okoliščinam govoril v slovenščini. To je bil namreč čas, ko so v šolah poučevali samo v nemščini. V prvi polovici 19. stoletja je nemški jezik v šolah na Spodnjem Štajerskem popolnoma prevladoval, slovenščina je bila le jezik kmetov, maloštevilnega delavstva, nižjih plasti mestnega prebivalstva, jezik poučnih in nabožnih knjig.

V naši hiši smo med sabo navadno nemško govorili, toda znali smo tudi slovensko. Čutili pa se nismo za Nemce, ne za Slovence, ker se za narodnost sploh nikdo ni menil do leta 1848 in nam je jezik bil le sredstvo, da se sporazumemo med seboj in drugimi. **

V Celju na Kais. Konigl. Kreishauptschule (Glavna šola v Celju) je šolanje leta 1844 zaključil, prejel spričevalo ter se jeseni 1944 vpisal na celjsko gimnazijo. Čez eno leto je odšel v Gradec v konvikt študirat za duhovnika.

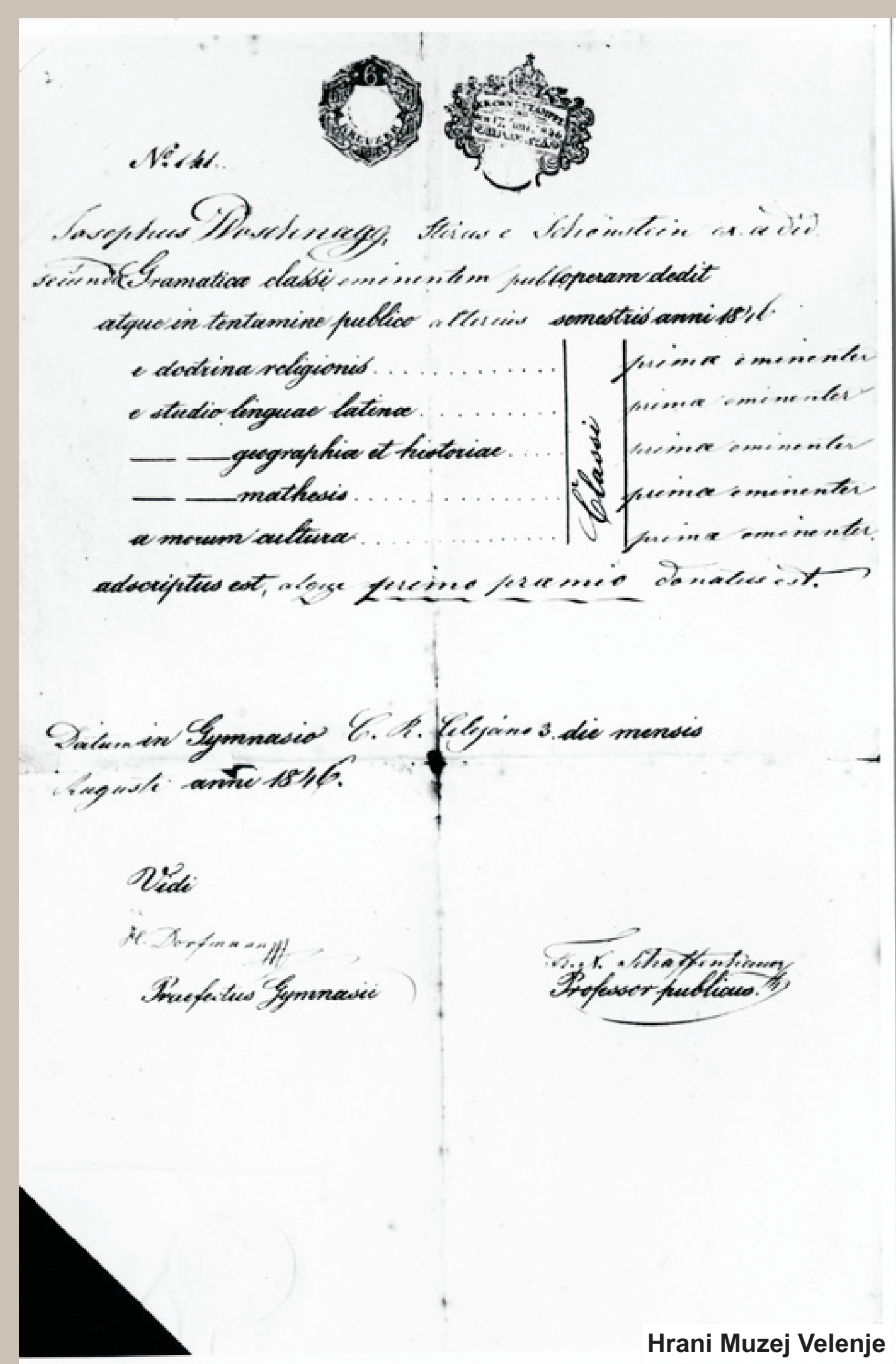

Peter Musi

Ne samo starši so se nadejali, da bodem duhovnik, tudi jaz sam sem bil tega mnenja. Že v ljudski šoli, ko so me vprašali, kaj hočem postati, sem odgovoril: "Fajmošter." - "Zakaj?" - "Ker bom potem," odgovoril sem v svoji otročji naivnosti, "lahko vsak dan pohana pičeta jedel." ***

Z marčno revolucijo leta 1848 je bil konvikt odpravljen in tako je jeseni 1848 nadaljeval gimnazijo v Gradcu in Dunaju, kjer je 1852. leta zaključil šolanje z odličnim maturitetnim spričevalom. Istega leta se je vpisal na medicinsko fakulteto na Dunaju. Študij je leta 1857 zaključil ter leto kasneje, 1. marca 1858 postal doktor medicine, 30. julija 1858 pa doktor kirurgije. Vseskozi je bil odličen učenec in študent.

V mojem razredu ni bilo nobenega Slovenca, spominjam pa se, da me je enkrat nagovoril en višješolec - imena več ne vem - navdušen Slovenec, ki je menda poizvedel, da sem Šoštanjčan. Vprašal me je zakaj ne nosim slovenskega traka na čepici in ali se še nisem vpisal v "Slovensko društvo". Precej sem bil pripravljen in celo imenitno se mi je zdelo, da bom društvenik. ****

Kopija spričevala Josipa Vošnjaka iz leta 1846

* M. Schmidt Snop, Josip Vošnjak, 2003, str. 16

** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 16

*** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 23

**** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 30-31